

FOLKRÖRELSEARKIVET
FÖR UPPSALA LÄN

Tisdag 20 september kl 17.30

100 år sedan rusdrycksomröstningen
– **svenska folkomröstningar under ett sekel**

Jenny Jansson

I höst är det 100 år sedan folkomröstningen om rusdrycksförbud äde rum – den första folkomröstningen i Sverige. Året före hade riksdagen beslutat att införa rådgivande folkomröstningar för att öka demokratin. Den aktuella rusdrycksfrågan drev på detta. Nykterhetsrörelsen var stark och många riksdagsmän var organiserade nykterister. Kvinnor hade precis fått rösträtt och många hoppades att det skulle leda till ett klart ja i förbudsfrågan. Men resultatet blev mycket jämnt, dock med en övervikt för ett nej till rusdrycksförbud. Föredraget tar sin utgångspunkt i förbudsomröstningen 1922, men behandlar även andra svenska folkomröstningar.

Jenny Jansson är universitetslektor i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

Institutet för
språk och
folkminnen

Tisdag 25 oktober kl 17.30

Klädd i Nå

Margareta Jonth

Hur klädde man sig i en gammal socken i Västerdalarna innan sockendräkten, som lever än, hade tagit form? Margareta Jonth har länge funderat över frågan. Sesam öppnar sig vid Arkivcentrum genom digitala fönster, gulnade papper och inspelningar. Gamla protokoll och uppteckningar visar påverkan av religion, politik och nationalekonomi. Tillsammans med fynd i gårdarnas gömmor och med utblickar i både grannsocknar och modepoker har ett pussel lagts, som nu tagit formen av en bok.

Margareta Jonth är konsertsångerska, folkviseforskare, pedagog och kulturentreprenör.

Tisdag 22 november kl 17.30

Sanatoriet som konstnärlig arena

Kerstin Hulter Åsberg

Spridningen av tuberkulos ökade under 1800-talet. År 1904 bildades Nationalföreningen mot tuberkulos som drev på utvecklingen av nya sanatorier, stora som små. Eftersom det inte fanns någon botande behandling ville man stärka kroppens eget försvar genom frisk luft, riklig näringstillförsel, vila och promenader. Patienterna, som skulle tillbringa månader och år tillsammans isolerade från omvärlden, behövde ett fungerande socialt och kulturellt liv. Det är om detta liv som föredraget handlar.

Kerstin Hulter Åsberg är överläkare, docent i internmedicin, ledamot i Stiftelsen för Medicinhistoriska museet i Uppsala samt ledamot i Sektionen för Medicinens historia i Svenska Läkaresällskapet.

Sjukbesöket I. Målning av Bror Hjorth 1922–35.

Foto: Bror Hjorths hus

FÖRELÄSNINGAR

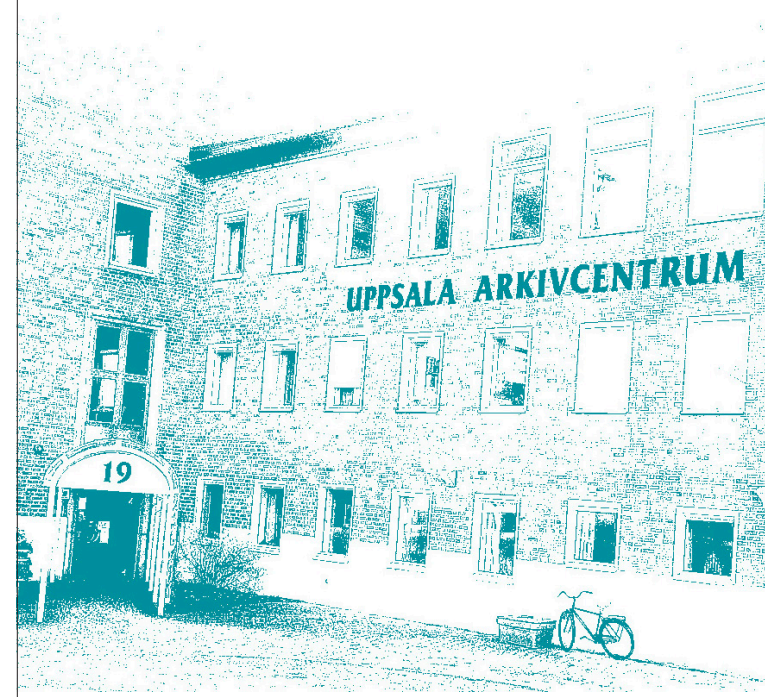
Uppsala Arkivcentrum 2022

von Kraemers allé 19, Uppsala

Föreläsningssalen, plan 3

Tisdagar kl. 17.30

Fri entré

Tisdag 26 april kl 17.30
Fotografier från Ulleråker – inblickar i en sluten sjukhusvärld
Thérèse Toudert

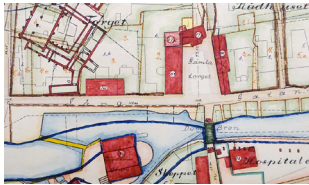

Sjukhusets blåsorkester år 1920.

En riklig mängd fotografier i Medicinhistoriska museets samlingar skildrar livet på Ulleråker. I föredraget presenteras ett urval som ger inblickar i en sluten sjukhusvärld och visar människorna som befolkade den. Fotomaterialet är av såväl dokumentär som privat karaktär. I vissa fall är det fråga om namnkunniga Uppsalafotografer och i andra fall helt okända. Även patientfotografiets historia får sin belysning. *Thérèse Toudert är antikvarie vid Medicinhistoriska museet i Uppsala.*

Tisdag 10 maj kl 17.30
Mannen med de stora kartorna
Sten Nyman

Utsnitt ur Rydebergs Uppsalakarta.

I föredraget får du veta vad ingenjören Ivar Rydeberg (1867–1944) som pensionär använde sitt stora intresse för gamla kartor till. Åren 1928–1943 satt han på olika arkiv och ritade av kartor. Han använde dessa avritningar som underlag för ett antal mycket stora kartor över städer som Uppsala, Enköping, Västerås och Norrtälje. Även Uppsalas omgivning karterades. Gemensamt för Rydebergs kartor är att de visar flera tidsskikt – från 1600-talet fram till hans samtid. *Sten Nyman är arkivarie på Riksarkivet, Landsarkivet i Uppsala, och ansvarar för arkivets kartor och ritningar.*

Tisdag 30 augusti kl 17.30
I tapetmakerskornas spår: Om konsten att hitta kvinnor i arkiven
Mia Skott

Mia Skott.

Allt började med en ledtråd i en privat samling på Kungliga biblioteket. Den lockade ner historikern Mia Skott i Riksarkivets och många andra arkivs djup. Där har hon i många år letat efter källor om tapetmakerskor från 1700-talets mitt. Likt en detektiv har hon pusslat ihop kvinnornas spår, som resulterat i en överraskande bild av deras liv och verksamhet. Om denna resa berättar Mia om i detta föredrag. Boken *Tapetmakerskor – Självständiga yrkeskvinnor i 1700-talets Stockholm* kom i mars 2022 (Stockholmia).

Mia Skott är historiker, författare och föreläsare och arbetar nu på Uppsala stadsarkiv.

Tisdag 6 september kl 17.30
Skomakarbär, harasugenbär, snottren och andra bär i dialekterna
Eva Thelin

Dialekterna har många benämningar på bär. Ofta är det ganska speciella ord som sätter fantasin i rörelse. Vad ligger bakom de här lite märkliga orden? Björnbär, ekorbär, kråkbär och tranbär har alla ett djur som förled. I dialekterna finns många fler av den typen. Vad fyller djuren för funktion här? Hur många benämningar bären har varierar kraftigt. Vad kan det bero på? De här frågorna försöker Eva Thelin svara på och hon kommer också in på hur bären har använts – förr och nu.

Eva Thelin är dialektforskare på Isof.

FÖRELÄSNINGAR ARKIVCENTRUM 2022

TISDAG 26 APRIL

Fotografier från Ulleråker – inblickar i en sluten sjukhusvärld
Thérèse Toudert

TISDAG 10 MAJ

Mannen med de stora kartorna
Sten Nyman

TISDAG 30 AUGUSTI

I tapetmakerskornas spår: Om konsten att hitta kvinnor i arkiven
Mia Skott

TISDAG 6 SEPTEMBER

Skomakarbär, harasugenbär, snottren och andra bär i dialekterna
Eva Thelin

TISDAG 20 SEPTEMBER

100 år sedan rusdrycksomröstningen – svenska folkomröstningar under ett sekel
Jenny Jansson

TISDAG 25 OKTOBER

Klädd i Nås
Margareta Jonth

TISDAG 22 NOVEMBER

Sanatoriet som konstnärlig arena
Kerstin Hulter Åsberg

Föreläsningarna äger rum på Uppsala Arkivcentrum, von Kraemers allé 19 (plan 3), tisdagar kl 17.30. Ingen föranmälan behövs – alla välkomna. Fri entré.